

Typický liberecký dům měl „špric“

MF DNES přináší další kapitolu z nové knihy Marka Řeháčka **Liberecké zajímavosti**. Dnes se věnuje tradiční liberecké klasicistní architektuře.

Za celá staletí nevznikla v našem městě typičtější stavba než liberecký klasicistní dům. Žádná jiná architektura, která přišla do Liberce předtím i potom, se natolik nedokázala vryt městu pod kůži a přetrvat tam navzdory dalším stoletím i novým směrům. Přestože se již dvě stě let nestaví, liberecký klasicistní dům přežil a stal se typickou ukázkou místního stavitelského stylu. Dokonce: když se stavěla na konci 19. století budova zdejšího muzea, byla do její mnohostylové architektury začleněna i replika budovy v typickém klasicistním stylu. Dvě či tři patra, oblé štíty, velká dělená okna, vyřezávané dveře zasazené do zdobených pískovcových portálů a stříkaná omítka zvaná špric, to jsou znaky libereckých klasicistních domů.

Klasicistní architektonický styl dorazil do Liberce s osvicenskými myšlenkami šířenými místní šlechtou v časech uvolnění na konci 18. století. Do města, budovaného do té doby bez jakéhokoliv plánu a řádu a tvořeného skrumáží dřevěných roubených a hrázdných budov, najednou vtrhly novoty a moderní pořádky. Roku 1771 došlo k prvnímu očíslování libereckých domů a v roce 1785 pak vznikla jedna z prvních plánovitě budovaných čtvrtí — Filipovo město s centrálním náměstím, dnes pojmenovaným Nerudovo. Křivé ulice se začaly narovnávat a prosvětlovat.

Majitel libereckého panství Christian hrabě Clam-Gallas měl však ještě velkolepější plán — na svých pozemcích jižně od libereckého zámku nechal frýdlantským panským inženýrem Antonem Otou vyprojektovat úplně nové městečko zvané Kristiánov. Mělo být samostatnou obcí žijící ve stínu hraběcího zámku; úplně mimo Liberec,

s nímž bylo spojeno až roku 1850. Deset hektarů panských luk a polí tu bylo rozparcelováno do pravoúhlých pozemků, na nichž měly vyrůst domy dle tehdy moderního klasicistního stříhu. Střed obce pro nejbohatší Liberečany té doby tvořilo čtvercové náměstí s gloriem kryjícím studnu s pitnou vodou.

Náměstí bylo pojmenováno po panu hraběti Kristiánovu, ale záhy nato získalo podle vysazených stromů jméno Lipové. Roku 1903 bylo přejmenováno na počest místního továrníka na náměstí Franze Liebiega a konečně od konce druhé světové války nese název náměstí Českých bratří.

První zástavba na dolním okraji náměstí začala růst již roku 1795. Jedním z prvních byl objekt č. p. 25 postavený zednickým mistrem Josephem Arnoldtem roku 1796. Tato třípodlažní stavba je jedinečně dochovanou typickou ukázkou libereckého klasicistního domu. Zděná budova s vysokou střechou je celá omítnuta hrubou stříkanou omítkou, původně nalíčenou okrem či obdobnou pastelovou barvou.

„Christian hrabě Clam-Gallas nechal vyprojektovat úplně nové městečko zvané Kristiánov.“

Celá fasáda je mimořádně bohatě zdobená. Nad vchodem se ve střeše zvedá obly štít se štukovým reliéfem božského oka v oblacích, obklopeného hlavičkami šesti andělů. Vstupní dveře jsou zasazené do krásného pískovcového portálu, vyrobeného s největší pravděpodobností v lomech v Jitřavě. Klenutí je vyzdobeno



4 období Jaro, léto, podzim, zima — klasicistní motivy se vyznačují půvabnou humpoláčností.

Kresba: Petr Polda

no šňůrou s vavřínovými listy; a z obou stran je portál lemován štukovými sloupy zakončenými vazami s květinami. Květinové girlandy jsou i nad portálem v prvním patře, pod oknem je listím obklopená kartuše s domovním znamením kotvy a monogramem majitele.

V ní se skrývá jistá záhada domu na náměstí Českých bratří. O jeho nejstarších majitelích se nedochovalo příliš písemných záznamů; jedním z prvních doložených majitelů domu je roku 1868 Wenzel Watznauer, který dům roku 1886 prodal Karlu Kiesewetterovi. Ten dům držel až do roku 1922, kdy vlastnické právo přešlo na jeho příbuznou Antonii Kiesewetterovou. Paní Tonička dům prodala roku 1929 společnosti Bratří Stiepelové, která vlastnila sousední komplex budov tiskárny a potřebovala další objekty

pro své podnikání. Ve staré vlastivědné literatuře se uvádí, že monogram obsahuje propletená písmena C a H, připomínající prvního vlastníka domu Christopa Horna, nicméně při podrobném pohledu na kartuši je zcela zřejmé, že jde o štuková písmena C a K. V libereckém stavebním archivu jsou dochovány listiny, kterými byly tehdejší úřady žádány majitelem Karlem Kiesewetterem roku 1913 o povolení různých úprav a přestaveb domu, které tehdy prováděla známá stavební společnost Gustav & Ferdinand Mikschové. Karl Kiesewetter se na některých z nich podepisoval starší podobou svého jména Carl. Monogram C a K by tedy mohl být umístěn do kartuše právě při velké úpravě domu na počátku 20. století, přičemž pochoptitelně mohlo dojít i k úpravě staršího monogramu původního majitele

le; čemuž by dosvědčovalo i poškození jednoho z ramen kotvy v domovním znamení.

„Do města, budovaného bez jakéhokoliv řádu a tvořeného skrumáží dřevěných budov, najednou vtrhly novoty.“

Nelze doufat, že by tuto záhadu někdo někdy rozkrýl. Všechny stěny domu nesou náboženské motivy vyvedené v bohatém štukování ve výši okapové římsy střechy. Přímo ve štítě je reliéf Panny Marie s Ježíškem, na opačné straně domu monogram Krista — hrubá písmena IHS v oblacích a paprscích; po stranách ve štítech pak dva přenesené

Vaším objektivem Čtenářské snímky z webu rajce.net



Očima čtenářky
MF DNES přináší snímky čtenářky Marie Beldové, které publikovala ve svém internetovém fotoalbumu rajce.net. Jde o záběry z jízdy parní lokomotivy s historickými vozy mezi Libercem – Tanvaldem – Velkými Hamry.

Foto: Marie Beldová maja4.rajce.net



Fórum čtenářů

Čtenáři zpravodajského serveru liberec.idnes.cz diskutují o příběhu Evy Semerádové z Nového Boru, která si před patnácti lety zbrkle koupila nádobí Zepter. Druhý den si obchod rozmyslela a smlouvu vypověděla. Dodnes kvůli tomu ovšem dluží osmdesát tisíc, české soudy jí nepomohly, a tak se chce obrátit do Štrasburku.

Místo spravedlnosti uctíváme právo

Obvyklý příběh u nás. Zkrátka nemravní podvodníci jsou vysmátí a člověk, který jim naletěl, je na anti-depresivě, to je zkrátka obrázek našeho soudnictví, kde nad spravedlností vítězí nějaké náboženství zvané „právo“, které s tou spravedlností nemá společného mnohdy vůbec nic. Hezky se to potom poslouchá nějakého právního lempla, že přý odklon od toho náboženského „práva“ ke spravedlnosti by byla cesta do pekla. Cesta do pekla je, že jsme této pokleslé právní verbeží dali pravomoc, které by se snad velmi opatrně mohli dávat vybraným ctihodným kmetům. **hlava222**

S prodejci se nepárat

Taky jsem kdysi koupil na ulici sadu nožů. Když jsem to doma rozbalil a viděl ten šmejd, tak jsem si taky řekl, že jsem vůl. A tohle poučení do budoucna jsem měl za kilo. Paní měla smůlu, že natrefila napoprvý na drahejší aušus. Dneska si z těch prodejců dělám přču. Oni na tu taktiku nejsou moc připravení. Když mi slečna na ulici nabízí voňavky pro přítelkyni, tak jí řeknu, že žádnou nemám a jestli půjde na kafe. To pak rychle vyhovává a radši jde otrávit někoho jiného. Nebát se jich a okamžitě přejít do protiútku. **Tommy Gun**

Každý odpovídá za to, co podepsal

Bohužel, každý máme za své činy zodpovědnost. Pokud podepíšu jakýkoliv dokument, musíme nést následky s tím spojené. Jsme přece svéprávní, máme občanský průkaz a volební právo! Pravda, někdy mi připadá, že vzhledem k výsledku voleb by tu svéprávnost měli většinou národa odebrat... **Jinotaj**

Nic nekupovat

Paní si za to může sama, nepřčetla, podepsala. „Považovala věc za vyřízenou“ je důvod, proč to tak časť prostě to nechají být a pak se strašně diví, když se jim to za 10 let vrátí i s úroky. Ještě nikdy se mi nic podobného nestalo, vždycky si u pojišťovny apod. vyžádám písemnou odpověď, že je všechno srovnané ke spokojenosti obou stran. A když něco podepisuju, vždycky si přečtu co. A kupovat něco u podobných prodejců? A navíc jim ještě podepsat papír? Nikdy. **mcsop**

Dopadl jsem stejně

Já dopadl skoro stejně. Jel jsem do velké prodejny s nábytkem, kde jsem si objednal masivní dvoupodstel za 12 000. Jelikož je dodací lhůta 5-6 týdnů, dodavačka po mně chtěla zálohu 30 %, tj. 4 000. Dala mi podepsat smlouvu, aniž by mi řekla, že na druhé straně jsou obchodní podmínky a že si je mám před podepsáním přečíst. Večer jsem brouzдал po netu a zjistil, že tu samou postel prodává soukromý prodejce nábytku za 8 500 s rozvozem po celé ČR zdarma. Hned na druhý den jsem tam volal, že chci zrušit objednávku a že si mají strhnout nějaký poplatek ze zálohy. Jaký byl můj údiv, když mi prodavačka po telefonu sdělila, že pokud zákazník odstoupí od smlouvy, propadne prodejci jeho záloha, což u mne činí čtyři tisíce. Je to hnus. **Jánic**

čauka po telefonu sdělila, že pokud zákazník odstoupí od smlouvy, propadne prodejci jeho záloha, což u mne činí čtyři tisíce. Je to hnus. **Jánic**

Když vás právní systém semele na šrot

Nedokonalý složitý a nelogický právní systém nemůže trestat tímhle způsobem lidi, kteří žádné právní vědomí nemají, ale kteří jsou naopak denně vystaveni tlaku reklam a jiných prodejních manipulačních taktik, které jim zahlcují podvědomí informacemi, jak je vlastně nutné, aby si kupovali spoustu zbytečných věcí. Na jednu stranu stát tvrdí, jak chce mít svéprávné a svobodné občany, ale na druhou stranu nic nedělá pro podporu samostatného myšlení a rozvoje svobody a zároveň odpovědnosti občanů. Stádo ovci se přeci dá dobře manipulovat, některým firmám takové prostředky samozřejmě vyhovuje dvojnásob. Prostředí, kde podrstím někomu papír, a když náhodou podepíše, tak buď platí nesmyslné sumy, nebo ho právní systém semele na šrot bez jakékoliv možnosti se bránit. **Jirka M**

Zázraky k ničemu

Zázraky podomního prodeje a zvláště těch ultradrahých (nádobí, termomix, vysavač) nakonec jen velmi málokdy dlouhodobě uspokojí. Většinou jen krátkodobě ohromí a nakonec je používáte jako to, co byste mohli jinde koupit za 1-3/10 ceny. Častokrát se využije jen část nabízených funkcí a častokrát z toho výrobku nevyrazíte ty výkony, co vám byly ústně naslibovány. V tomto případě neplatí: „nejsem tak bohatý, abych ku-

reliéfy znázorňující korunování Panny Marie. Nejcenějším prvkem fasády jsou ovšem čtyři výjevy na parapetech pod okny v prvním patře ve stěně obrácené do náměstí. Jednotlivé štukové obrazy znázorňují unikátní klasicistní pojetí čtvra ročních období.

První z nich vyzobobňuje jaro symbolizované rytím půdy a kvetoucími stromy a keři.

Vedlejší léto je znázorněno jako čas sklizně, podzim jako doba vnošení mandlova a konečně zima jako čas kácení dříví.

Dům s kotvou byl využíván především pro bydlení i podnikání. Roku 1919 v něm byla zřízena velká mandlova a žehlična Augusty Seifertové.

Je zajímavé, že ještě v roce 1941 v něm bydlelo v deseti bytěch mnoho nájemníků, kupodivu i s českými jmény Kněžourek, Kuba či Smrček.

Po válce byl objekt sice několikrát úplně upravován, ale jeho původní klasicistní podoba zůstala naštěstí nedotčena.

Na konci 80. let 20. století byla ovšem stavba již notně zchátralá a řada detailů zdobených fasád by patrně zanikla, kdyby nebyl objekt v roce 1994 velice zdařile a pečlivě zrekonstruován pro kancelářské využití.

Historie někdy překvapí a člověk nemá být při svém psaní ani trochu domýšlivý. Jen co jsem kdysi publikoval příběh domu s kotvou a seznam jeho nejstarších majitelů, ozvali se mi z libereckého archivu a poslali mi i kopii seznamu majitelů tohoto domu podle seznamu z roku 1810. Stojí v něm tedy zcela přesně a věrně, že dům koupil za dva tisíce zlatých roku 1807 jistý Franz Jakowitz, který jej pak 25. prosince roku 1825 prodal rodu Watznauerových, jenž je držel až do roku 1887, kdy se zde poprvé objevuje zmiňovaný Karl Kiesewetter. Musím proto vzdát velký hold tiché a nekončící práci libereckých archivářů, bez nichž by beznadějně upadla paměť libereckých staveb v zapomnění.

výběr z internetové diskuse

Zneužití síly

Jasně a nechtuně zneužití síly na straně podvodného prodejce — což by se dřív stát nemohlo. Kapitalismus tady zanesl tisíc a jeden způsob, jak obrat souseda, který nemá nikde zastání. Stát tu měl tvrdě zasáhnout a zakázat té firmě obchodování na území ČR, pokud se nenaučí prodávat své výrobky za přiměřenou cenu a s úctou k zákazníkovi bez okrádání. Nejhorší je, že mnozí tu odsuzují nebohou žensk s odkazem na nezalost právních předpisů ČR, ale kdo mezi námi je tak kovaný právník, aby věděl vše, že? **čičinka čiči**

FAKTA

Jak hlasovali čtenáři liberec.idnes.cz

V anketě zpravodajského serveru liberec.idnes.cz odpovídaly tisíce lidí na tuto otázku:

Jakou máte zkušenost s domovními prodejci?	
Nakoupil jsem u nich a jsem spokojený:	178
Nakoupil jsem u nich, ale byla to chyba:	312
Vyslechl jsem si je, ale nic nekoupil:	481
Ani jsem je nepustil přes práh:	5 939
Ještě u mě nezavonili:	497